

По-друге, неоднорідність комерційного ризику та наявність декількох десятків його видів на рівні торговельного підприємства дозволяє відзначити, що з позицій системного підходу управління таким ризиком полягатиме у здійсненні суб'єктами управління керуючих впливів на об'єкти комерційного ризику з метою виявлення їх складу, рівня та приведення у відповідність до визначених вимог здійснення операцій купівлі-продажу товарів.

По-третє, здійснення будь-яких керуючих впливів вимагає попередню розробку та прийняття управлінських рішень. Особливостями таких рішень стосовно комерційного ризику є необхідність виявлення ситуації ризику, тобто сукупності обставин і умов комерційної діяльності, які провокують виникнення даного виду ризику. Тому з позицій ситуаційного підходу, управління комерційним ризиком, на погляд автора, варто розглядати як процес підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень, спрямованих на виявлення можливих ситуацій комерційного ризику та організацію впливу на них таким чином, щоб мінімізувати наслідки їх виникнення.

Ситуаційний підхід до управління комерційними ризиками можна описати таким чином: $C_i \rightarrow P_i \rightarrow C_i$, тобто якщо під час виконання будь-якої комерційної операції склалася ситуація C_i , яка підвищує імовірність втрати прибутку, а стан торговельного підприємства в цілому дозволяє реалізувати рішення P_i , то рішення виконується, що трансформує поточну ситуацію C_i у нову ситуацію C_i .

Підсумовуючи слід зазначити, що тільки розгляд об'єктів управління у всьому комплексі їх проявів забезпечить досягнення бажаних цілей комерційної діяльності торговельного підприємства з найменшими втратами.

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ БАНКІВ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Економічна криза 2008–2010 років вважається однією з найглобальніших за останнє сторіччя. Найбільшого удару зазнала банківська система України, як найважливіший індикатор економічного розвитку держави. Дослідження довели, що чинниками фінансової кризи в Україні є безліч розривів між основними показниками банківської діяльності. Насамперед, невідповідність

термінів поповнення ресурсами українських комерційних банків і строків, на які вони надавали кредити юридичним та фізичним особам. Також значна «доларизація» операцій: реальний розрив між валютами надання кредитів та доходів, які отримують українці, що негативно впливає на фінансову стійкість комерційних банків України; слабкість юридичного захисту прав кредиторів; недостатньо ефективні стандарти надання кредитів; відставання заходів регулювання банківського сектора і банківського нагляду від розвитку ринку. Зарубіжні інвестори під впливом кризових подій на американському і європейському фінансових ринках почали виводити свій капітал з України. Основні вітчизняні експортери також переживають не кращі часи, а тому значно скоротився приплив валютної виручки в нашу державу. Всі ці чинники разом і зумовили розгортання фінансової кризи в Україні до значних масштабів.

Наслідки глобальної економічної та фінансової кризи негативно вплинули на прибутковість українських банків. Останні три роки банківська система України працює збитково. За даними Національного банку України сукупний збиток фінансових інститутів у 2011 році досяг 7,71 млрд грн. Хоча останнім часом спостерігається покращення ситуації: зростають активи банківської системи – за 2011 рік вони зросли на 12,4% – до 1,05 трлн гривень, а регулятивний капітал зріс на 10,9% – до 178,46 млрд гривень. До того ж збитки у банківській системі поступово зменшуються. Так, у 2010 році фінансові установи мали збитки у розмірі 13,03 млрд гривень, а у 2009 від’ємний фінансовий результат дорівнював 38,5 млрд гривень.

Про значні втрати банківської системи України у період фінансової кризи свідчить і зростання в 11,3 раза проблемних кредитів, загальна сума яких зросла до 71,8 млрд грн у 2011 році, а їх частка в кредитному портфелі збільшилася з 3 до 10%, що зумовило значні відрахування в резерви на покриття збитків за активними операціями (відношення резервів до активів зросло з 3,3 до 12,5%).

Станом на 01.01.2012 р. ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 176 банків. Фінансовий результат 152 банків за підсумками 2011 року був від’ємним. На теперішній час у стані ліквідації перебуває 12 банків, з них 9 банків ліквідуються за рішеннями НБУ, 3- за рішеннями господарських судів.

Проблеми розгортання кризи на рівні окремого банку, загроза визнання його банкрутом, мають набагато масштабніші негативні економіко-соціальні наслідки, ніж банкрутство такого ж самого за розмірами підприємства. Неспроможність банківської установи

погасити свої зобов'язання за пасивними операціями призводять до збитків клієнтів, вкладників, акціонерів та держави. Таким чином, у банкрутстві банків не зацікавлений жоден суб'єкт макроекономічної системи, а проблема кризи і банкрутства, їх прогнозування та запобігання, має не тільки локальний (для окремого банку), але й загальнодержавний характер.

Різка зміна зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування банків вимагає термінового посилення управління їх фінансами і ризиками. Управління фінансами значною мірою фокусується на управлінні ризиками. Хоча функція управління фінансами не відповідає виключно за управління всіма банківськими ризиками, вона відіграє центральну роль у визначенні об'єму, відстежування і планування ефективного управління ризиками. Управління ризиками діяльності банків – основа банківської справи. Банки мають успіх тільки тоді, коли ризики, що існують у банківській практиці, розумні, контрольовані і знаходяться в межах їх фінансових можливостей і компетенцій. Активи, в основному кредити, мають бути достатньо ліквідні для того, щоб покрити будь-який відтік коштів, витрати і збитки при цьому мають забезпечити прийнятний для акціонерів розмір прибутку. Досягнення цих цілей становить основу політики банку з управління банківськими ризиками.

Кризові явища в економіці і фінансовій системі змусили банки скоротити кредитування. На сьогодні в Україні створені необхідні внутрішні та зовнішні (макроекономічні) передумови для відновлення кредитування економіки. Спостерігається економічне зростання, певна стабілізація спостерігається і в банківській системі, відновлена довіра населення до банківської системи, зростають її активи. Якісне управління кредитним портфелем комерційного банку забезпечує доходність його діяльності, розвиток реальної економіки.

Т.О. Ставерська, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ БЮДЖЕТУВАННЯ

Система бюджетування являє собою особливий інструмент фінансового управління, сутність якого можна уявити як інтегровану систему складання бюджетів, поточного контролю за виконанням прийнятих бюджетів та обліку відхилень. В сучасних умовах господарювання особливо гострою є проблема фінансового управління діяльністю підприємства, що здійснюється на основі складання оперативних фінансових планів з використанням саме системи бюджетування.